

הנחיה מס' 1.15 - העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: י"ט בחשוון התש"פ, 17 נובמבר 2019	25 מרץ 1992; 2 ינואר 1994; 1 אוגוסט 2002; 11 אוקטובר 2004; 28 דצמבר 2009; אוגוסט 2010

1.15 העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה

מטרת הנחיה זו היא להתוות את מדיניות התביעה בנושא העמדה לדין של קטין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה.

ההנחיה מונה את השיקולים העיקריים שיש לשקול במהלך קבלת ההחלטה האם לבקש את הסכמת היועץ המשפטי לממשלה או מי שהוסמך על ידו לכך, להגשת כתב אישום נגד קטין בחלוף שנה ממועד ביצוע העבירה (להלן: בקשה לאישור יועץ).

בנוסף, ההנחיה מפרטת כיצד תוגש בקשה לאישור יועץ ומציגה את מדיניות התביעה בנוגע לבקשות מטעם ההגנה לקבל את הנימוקים למתן אישור להעמדה לדין של קטין בחלוף שנה.

א. המסגרת החוקית

1. סעיף 14 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (להלן: חוק הנוער), קובע:

"אין להעמיד אדם לדין בשל עבירה שביצע בהיותו קטין אם עברה שנה מיום ביצועה אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה".

2. סעיף זה מבטא את רצונו של המחוקק לדאוג לכך שתיקים בהם החשוד קטין יטופלו ככל הניתן ללא דיחוי, מתוך הכרה בכך שלחלוף הזמן בעניינם של קטינים יש משמעות גדולה במיוחד, שכן בפרק זמן של למעלה משנה יכול קטין להתעצב ולהשתנות באופן משמעותי. מלשון הסעיף עולה, כי על רשויות התביעה לעשות כל מאמץ שכתב אישום, בשל עבירה שביצע אדם בהיותו קטין, יוגש בטרם חלפה שנה ממועד ביצוע העבירה. על אף האמור, החוק מאפשר להגיש כתב אישום גם לאחר חלוף שנה, באישורו של היועץ המשפטי לממשלה או מי שהוסמך על ידו לכך, במקרים המצדיקים זאת מבחינת האינטרס הציבורי.

3. יצוין כי היועץ המשפטי לממשלה אצל את סמכותו לאשר הגשת כתב אישום על פי סעיף 14 לחוק הנוער לפרקליט המדינה ולמשנה לפרקליט המדינה, מכח סעיף 242א(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי). בפועל, המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים) הוא ככלל הנותן אישורים אלה.¹

¹ למעט בעבירות בטחון, הסתה ועבירות נוספות, בהן ככלל האישור יינתן על ידי המשנה לתפקידים מיוחדים, בהתאם לחלוקת הסמכויות הנוהגת.

הנחיה מס' 1.15 - העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: י"ט בחשוון התש"פ, 17 נובמבר 2019	25 מרץ 1992; 2 ינואר 1994; 1 אוגוסט 2002; 11 אוקטובר 2004; 28 דצמבר 2009; אוגוסט 2010

ב. התוויית מדיניות התביעה

4. כאשר מגבשים החלטה האם לבקש אישור יועץ להגשת כתב אישום בחלוף שנה, נגד חשוד שהיה קטין בעת ביצוע העבירה, בהתאם לסעיף 14 לחוק הנוער, יש לאזן, בין היתר, בין השיקולים שיפורטו להלן.

יודגש, כי רשימת השיקולים המנויה להלן, אינה רשימה סגורה. מובן כי כל תיק עשוי להעלות גם סוגיות והתלבטויות ייחודיות.

5. להלן רשימת השיקולים:

(א) **חומרת העבירה:** חומרת העבירה תהווה **שיקול מרכזי** בהחלטה האם לבקש אישור יועץ להעמיד לדין קטין בחלוף שנה. בהקשר זה יילקחו בחשבון, בין היתר, גם סעיף העבירה בו מדובר, מידת הפגיעה בזולת או באינטרס הציבורי הרלוונטי, וכן חומרת הנזק שנגרם כתוצאה מביצוע העבירה, ובכלל זה נזק גופני, רכושני, או אחר.

(ב) **גיל החשוד בעת ביצוע העבירה:** ככל שהקטין היה צעיר יותר בעת ביצוע העבירה, יהווה הדבר שיקול במסגרת השיקולים להימנע מלהגיש בקשה לאישור יועץ להעמידו לדין בחלוף שנה. זאת, בין היתר, מתוך הכרה בכך שאישיות של קטין בגיל צעיר בעת ביצוע העבירה הינה פחות מעוצבת, ושתובנותיו באשר להבנת משמעות מעשיו הפליליים בגיל שכזה אינן מעמיקות; כמו גם בשל העובדה שפרק זמן של למעלה משנה בחייו של קטין, הוא פרק זמן משמעותי יותר ככל שהקטין צעיר יותר, ועל כן יש ליתן משקל ממשי יותר לחלוף הזמן במקרה שכזה. כמו כן, ככל שהחשוד צעיר יותר, תגבר הנטיה להפנותו להליכים חלופיים להליך הפלילי ולטיפול.

(ג) **החלק שנטל החשוד בביצוע העבירה:** ככל שהחשוד נטל חלק מרכזי יותר בביצוע העבירה, יגבר האינטרס הציבורי להעמידו לדין גם בחלוף שנה ולהיפך. בתוך כך, יש לבחון עד כמה מדובר היה בקטין ש"נגרר" לביצוע העבירה, או שמא עניין לנו בגורם שהוביל וקידם את ביצועה. במסגרת זו, יש לתת את הדעת לשוני הבסיסי שבין קטינים לבגירים בכל הנוגע לביצוע עבירות על "רקע חברתי". משכך, במקרים של ביצוע בצוותא, יש לנסות לעמוד על המניעים לביצוע העבירה ועל יחסי הכוחות בין בני החבורה, ולתת לכך משקל.

(ד) **עבר פלילי קודם ופעילות עבריינית נוספת המיוחסת לחשוד:** מגיליון הרישום הפלילי ניתן לנסות ללמוד האם בפנינו חשוד אשר נוהג לבצע עבירות פליליות, או שנראה כי מדובר בחשוד שהיה מעורב באירוע שאינו אופייני לו. כאשר בוחנים את גיליון הרישום הפלילי של החשוד, יש לתת תשומת לב מיוחדת לתיקים שנפתחו

הנחיה מס' 1.15 - העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: י"ט בחשוון התש"פ, 17 נובמבר 2019	25 מרץ 1992; 2 ינואר 1994; 1 אוגוסט 2002; 11 אוקטובר 2004; 28 דצמבר 2009; אוגוסט 2010

לאחר ביצוע העבירה לגביה שוקלים להגיש בקשה לאישור יועץ. תיקים מאוחרים שנפתחו, נותנים אינדיקציה לכך שהחשוד ממשיך בפעילות עבריינית.² מנגד, ככל שחלף זמן רב מאז נפתח לחשוד תיק פלילי, והוא לא הסתבך שוב, יהווה הדבר שיקול ממשי שלא לפנות בבקשה לאישור יועץ.

כאשר בוחנים את גיליון הרישום הפלילי יש לקחת בחשבון שאצל קטינים, קיומו של רישום פלילי לא מצביע בהכרח על דפוסים עברייניים או על העדר אופק שיקומי. לא אחת מדובר בהתנהגות או רצף התנהגויות פורצות גבול, הנובעות ממצוקה או ממשבר נקודתי וניתנות לטיפול.

(ה) הגשת בקשה לאישור יועץ כאשר יש החלטה להגיש נגד החשוד כתב אישום בעניין אחר שאינו טעון אישור יועץ: ככל שממילא מוגש כתב אישום נגד החשוד, המייחס לו עבירה או עבירות דומות באופיין, אשר לגביהן לא נדרש אישור יועץ, יהווה הדבר שיקול התומך בהגשת בקשה לאישור יועץ בנוגע לעבירות לגביהן נדרש אישור.

(ו) שיקולי שיקום: המחוקק בחר לתת קדימות לשיקולי שיקום, טיפול ושילוב בחברה של קטינים עוברי חוק.³ לפיכך, כאשר קיימות אינדיקציות לכך שלאחר ביצוע העבירה החשוד השתקם או החל להשתקם בהצלחה, והגשת כתב אישום נגדו עלולה להוביל לנסיגה במצבו, יינתן לדבר משקל של ממש. כאשר נראה כי לא קיימת נכונות מצד החשוד וסביבתו להירתם לטיפול, כל עוד לא הוגש כתב אישום, לעיתים שיקול השיקום עשוי לתמוך דווקא בהגשת כתב אישום גם בחלוף שנה, על מנת שלחשוד יהיה תמריץ לקבל טיפול מתאים.

(ז) עמדת שירות המבחן: ככלל, בטרם קבלת החלטה האם לפנות בבקשה לאישור יועץ, יוודא התובע כי קיימת בתיק התייחסות עדכנית של שירות המבחן לשאלה זו – וככל שיש צורך בכך – על פי שיקול דעתו של שירות המבחן - אפשר שיוגש גם תסקיר בעניינו של הקטין (ר' בהקשר זה גם את סעיפים 10-11 להנחיה).⁴ שירות המבחן יתבקש להתייחס, בין היתר, למידת הסיכון הנוכחית הנשקפת מהחשוד, להליכי שיקום וטיפול שעבר, ככל שעבר, לסיכויי הליכי שיקום עתידיים, וכן תתבקש המלצה סופית של שירות המבחן האם להעמיד את החשוד לדין אם לאו. עמדת שירות המבחן תילקח בחשבון במכלול השיקולים, אך היא לא תגביל את שיקול דעתו של התובע.

² בהקשר זה ר' גם את סעיף 12 להנחית פרקליט המדינה מספר 1.7.

³ סעיף 1א(א) לחוק הנוער.

⁴ זאת על אף שמלכתחילה עמדת שירות המבחן אינה נדרשת לצורך ההכרעה האם להגיש כתב אישום אם לאו, ככל שהקטין מעל לגיל 13 – סעיף 12(ב) לחוק הנוער.

הנחיה מס' 1.15 - העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: י"ט בחשוון התש"פ, 17 נובמבר 2019	25 מרץ 1992; 2 ינואר 1994; 1 אוגוסט 2002; 11 אוקטובר 2004; 28 דצמבר 2009; אוגוסט 2010

(ח) **המצב הראייתי בתיק:** כאשר מצב הראיות בתיק הינו "גבולי", או כאשר התיק קשה במיוחד מבחינה ראייתית (הגם שעומד ברף של "סיכוי סביר להרשעה", תנאי שמוכן שהינו הכרחי לצורך שקילת הגשת כתב האישום), יינתן גם לכך משקל.

(ט) **הטעמים לכך שחלפה למעלה משנה מבלי שהוגש כתב אישום:** כאשר הסיבה לכך שחלפה שנה מבלי שהוגש כתב אישום רובצת לפתחן של רשויות החקירה ו/או התביעה, יהווה הדבר שיקול משמעותי להימנע מהגשת בקשה לאישור יועץ. עם זאת, אין המדובר בשיקול בלעדי ויש לשקלו יחד עם שאר נסיבות העניין. יודגש בהקשר זה, כי עיכוב הנובע מצרכים טיפוליים נמשכים או מניהול הליכים חלופיים להליך הפלילי בהתאם לסעיף 12א לחוק הנוער, לא ייחשב, ככלל, לעיכוב בלתי מוצדק. כאשר דבר ביצוע העבירה התגלה לרשויות בחלוף פרק זמן ניכר מיום ביצוע העבירה (לעיתים פרק זמן של למעלה משנה), יש לבחון את קצב הטיפול בתיק מהמועד בו נודע לרשויות החקירה על ביצוע העבירה ועד למועד הגשת הבקשה.

(י) **פרק הזמן שחלף ממועד ביצוע העבירה:** ככל שפרק הזמן שחלף מאז ביצוע העבירה ארוך יותר, כך קטן האינטרס הציבורי בהעמדה לדין והדבר יהווה שיקול שלא לפנות בבקשה לאישור יועץ. ככל שמאז ביצוע העבירה ביצע החשוד עבירות נוספות, יפחת משקלו של שיקול זה.

(יא) **עמדת נפגע העבירה:** במקרים המתאימים יהיה מקום לקבל את עמדת נפגע העבירה בטרם גיבוש החלטה האם לפנות בבקשה לאישור יועץ. למשל, כאשר קיימת התלבטות בנוגע לעצמת האינטרס הציבורי בהגשת כתב אישום בחלוף שנה. במקרים אלה תלקח בחשבון עמדת נפגע העבירה כחלק ממכלול השיקולים, אולם לא יהיה לה משקל מכריע.

ג. טיפול במהירות וביעילות

6. **תיקים בהם החשוד היה קטין בעת ביצוע העבירה, יטופלו, ככל הניתן, במהירות וביעילות.** מובן כי הדבר נכון גם בתיקים בהם כבר חלפה שנה ויש לקבל החלטה האם לפנות בבקשה לאישור יועץ. בהקשר זה, הליכי יידוע ושימוע יתקיימו, ככל הניתן, במקביל לכל פעולה אחרת הנדרשת לצורך קבלת ההחלטה האם לפנות בבקשה לאישור יועץ. מובן, כי שימוע ייערך רק לאחר שהתקבלה החלטה לפיה, על פני הדברים, יש די ראיות ואינטרס ציבורי בניהול התיק, המצדיקים לכאורה פניה בבקשה לאישור יועץ (ר' בהקשר זה גם את סעיף 9 להלן).

הנחיה מס' 1.15 - העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: י"ט בחשוון התש"פ, 17 נובמבר 2019	25 מרץ 1992; 2 ינואר 1994; 1 אוגוסט 2002; 11 אוקטובר 2004; 28 דצמבר 2009; אוגוסט 2010

ד. הגשת הבקשה לאישור יועץ

7. בקשה לאישור יועץ תוגש בכתב ללשכת המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים), בצירוף נימוקים.

8. זהות הגורם המאשר: בתיקים המטופלים על ידי הפרקליטות, בקשה לאישור יועץ תוגש לאחר שאושרה על ידי גורם בכיר שמונה על ידי פרקליט מחוז להיות אחראי על תחום הנוער באותו מחוז (להלן: הגורם האחראי על תחום הנוער במחוז).⁵

בתיקים המטופלים על ידי חטיבת התביעות של המשטרה, תאושר הבקשה על ידי גורם בכיר שמינה ראש חטיבת התביעות להיות אחראי על תחום הנוער במטה החטיבה או בלשכות המחוזיות (להלן: הגורם האחראי על תחום הנוער בתביעות).

ה. פעולות מקדימות להגשת בקשה לאישור יועץ

בטרם הגשת בקשה לאישור יועץ, יש לוודא כי בוצעו הפעולות הבאות:

9. התקיימו הליכי יידוע ושימוע: בקשה לאישור יועץ תוגש לאחר סיום הליכי יידוע ושימוע, ככל שיש צורך לנקוט בהם.⁶ ככל שהתקיים שימוע בתיק, הבקשה תכלול פירוט של הטענות אשר עלו בשימוע והתייחסות אליהן.

10. התקבלה עמדת שירות המבחן: הכלל הוא כי יש לקבל עמדה עדכנית מאת שירות המבחן בטרם הגשת בקשה לאישור יועץ, כאמור בסעיף 5(ז) לעיל.

11. לכלל האמור בסעיף 10 לעיל ייתכנו חריגים:

(א) בהתקיים נסיבות מיוחדות, ניתן יהיה לפנות בבקשה לאישור יועץ מבלי להמתין לקבלת עמדת שירות המבחן, וזאת באישור הגורם האחראי על תחום הנוער במחוז או בתביעות, לפי העניין.

(ב) כאשר קיימת בתיק התייחסות של שירות המבחן, אולם היא אינה עדכנית, והתובע סבור כי בנסיבות העניין אין מקום להמתין להתייחסות נוספת כתובה, הוא יתייעץ בנושא עם הגורם האחראי על תחום הנוער במחוז או בתביעות, לפי העניין, וככל שהגורם האחראי על תחום הנוער יאשר זאת, ניתן יהיה להסתפק בקבלת עדכון טלפוני משירות המבחן, ככל שבידם ליתן עדכון שכזה. אם הדבר לא ניתן, אפשר לשקול לוותר על קבלת עדכון

⁵ הגורם שמונה על פי סעיף 8 להנחיית פרקליט המדינה מספר 1.7.

⁶ ר' בהקשר זה את סעיף 60 לחוק סדר הדין הפלילי ור' גם הנחיית פרקליט המדינה מספר 14.21.

הנחיה מס' 1.15 - העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: י"ט בחשוון התש"פ, 17 נובמבר 2019	25 מרץ 1992; 2 ינואר 1994; 1 אוגוסט 2002; 11 אוקטובר 2004; 28 דצמבר 2009; אוגוסט 2010

שכזה. תובע שקיבל עדכון בטלפון משירות המבחן, יכתוב על כך תרשומת מפורטת בתיק.

(ג) בתיקים בהם חלף פרק זמן ארוך מאז ביצוע העבירה והחשוד כבר אינו קטין, יחליט הגורם האחראי על תחום הנוער במחוז או בתביעות, לפי העניין, האם נדרשת התייחסות של שירות המבחן לצורך קבלת החלטה אם לפנות בבקשה לאישור יועץ.

ו. בקשה לאישור יועץ בדיעבד

12. מובן שיש לעשות כל שניתן על מנת שלא תתרחש תקלה של הגשת כתב אישום הטעון אישור היועץ המשפטי לממשלה, ללא אישור כאמור.

אם אירעה תקלה, קיימת אפשרות לפנות בבקשה לקבלת אישור יועץ בדיעבד. השיקולים המנויים בסעיף 5 לעיל להנחיה, רלוונטיים כולם גם בנוגע לבקשת אישור יועץ בדיעבד. יחד עם השיקולים המנויים בסעיף 5 לעיל, יילקחו בחשבון גם העובדה שאירעה תקלה שגרמה לכך שלא התבקש אישור מראש כנדרש, וכן משך הזמן שחלף ממועד הגשת כתב האישום ללא אישור. כמו כן תבחן השאלה האם נדרש אישור בדיעבד לכתב האישום כולו (שאו המשמעות של אי מתן אישור היא זיכוי, ככל שהנאשם השיב לאישום), או לחלקו.⁷

13. פרקים ד' ו-ה' לעיל בהנחיה זו, יחולו גם על בקשה לאישור יועץ בדיעבד, בשינויים המחוייבים.

ז. בקשת ההגנה לקבל את הנימוקים לאישור העמדה לדין בחלוף שנה

14. ככלל, הנימוקים שהובילו להחלטה להעמיד לדין בחלוף שנה לא יועברו להגנה. החוק אינו מטיל על התביעה חובה להעביר להגנה את נימוקיה להחלטה להעמיד לדין קטין בחלוף שנה, זאת בשונה ובמובחן ממקרים אחרים בהם כן נקבעה חובה כזאת.⁸ בעניין פלוני⁹ נפסק, בנוגע לבקשת ההגנה לקבל את הנימוקים שעמדו בבסיס החלטת היועץ המשפטי להעמיד לדין בחלוף שנה, כי הנימוקים הם תרשומת פנימית, כי הם אינם חומר חקירה לפי סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי וכי על המדינה לא חלה חובה להעבירם להגנה.

⁷ לעניין מתן אישור יועץ בדיעבד (בהקשר אחר בו נדרש אישור יועץ להגשת כתב אישום - סעיף 354 לחוק העונשין, תשל"ז-1977) ראו - ע"פ 10189/02 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 19.9.05), ע"פ 2790/13 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 8.9.14), ע"פ 5104/05 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 28.8.07).

⁸ ר' למשל סעיף 231(א) לחוק סדר הדין הפלילי בעניין עיכוב הליכים וסעיף 63 לחוק סדר הדין הפלילי בהקשר להחלטה שלא לחקור או לא להעמיד לדין אדם.

⁹ בש"פ 7955/13 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 10.4.14).

הנחיה מס' 1.15 - העמדת קטין לדין לאחר חלוף שנה ממועד ביצוע העבירה	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: י"ט בחשוון התש"פ, 17 נובמבר 2019	25 מרץ 1992; 2 ינואר 1994; 1 אוגוסט 2002; 11 אוקטובר 2004; 28 דצמבר 2009; אוגוסט 2010

15. עוד נקבע בעניין פלוני לעיל, שככל שהנאשם יטען טענה מקדמית של הגנה מן הצדק לפי סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי, לפיה לא היה מקום להעמידו לדין עקב חלוף השנה, כי אז במסגרת הדיון בטענה זו יובאו בפני בית המשפט השיקולים אשר הובילו לקבלת ההחלטה להעמיד לדין את הקטין בחלוף שנה.¹⁰

ח. קביעה כי נאשם ביצע עבירה על פי עובדות שהוכחו במשפט, אשר לא נטענו בכתב האישום

16. משניתנה הסכמת היועץ המשפטי לממשלה להעמדת הקטין לדין ומוגש כתב האישום, המשך הדיון יהיה לפי הכללים הדיוניים הרגילים הקבועים בחוק סדר הדין הפלילי, אלא אם כן נקבע בחוק הנוער מפורשות אחרת.¹¹

לפיכך, אם במהלך הדיון נתגלתה מן העובדות שהוכחו עבירה אחרת שאותה עבר הנאשם, שלא הוזכרה בכתב האישום, רשאי בית המשפט לקבוע כי הנאשם ביצע את העבירה, על פי התנאים הקבועים בסעיפים 184 ו-186 לחוק סדר הדין הפלילי, וזאת גם אם לא ניתנה הסכמת היועץ המשפטי לממשלה להעמדת הנאשם לדין בעבירה זו.¹²

אשר על כן, אין צורך לקבל הסכמה מחודשת של היועץ המשפטי לממשלה לצורך קביעה שהנאשם ביצע עבירה שנתגלתה מן העובדות שהוכחו במהלך המשפט.¹³

¹⁰ שם, בפסקה 27.

¹¹ ר' בהקשר זה את סעיף 2 לחוק סדר הדין הפלילי ואת ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' בארי (פורסם בנבו, 9.12.93), בעמוד 337 (להלן: עניין בארי).

¹² עניין בארי, בעמ' 338.

¹³ שם, בעמ' 341.